להיות הורה עם סמכות משמעותית

טל מימון, עו"ס קליני ילדים ונוער

www.Talmaimon.co.il

נייד: 054-2131108

contact@talmaimon.co.il

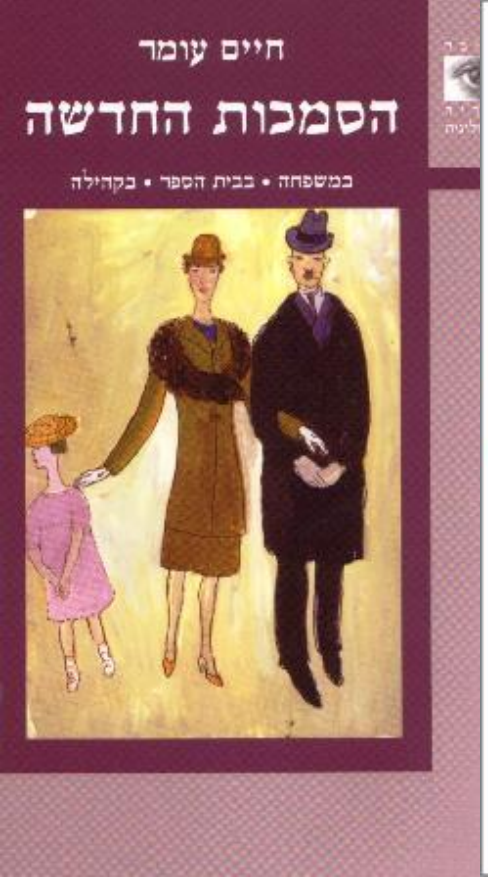
מהי סמכות עבורכם?

היבטים שונים של השורש ס.מ.כ
(אריה טבעון)

- **לסמוך על** – לתת אמון, לקבל אמון, להאמין, להזדהות
- **סמוך ל** – קרבה, נוכחות
- **סומך נופלים** – עזרה, תמיכה
- **בר סמכא** – מקור ידע, ערכים, אמונה
- **הסמכה** – קבלת כח פורמלי, אחריות, הטלת מרות

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

פרופ' חיים עומר

3
4

כוחות השוחקים את הסמכות ההורית

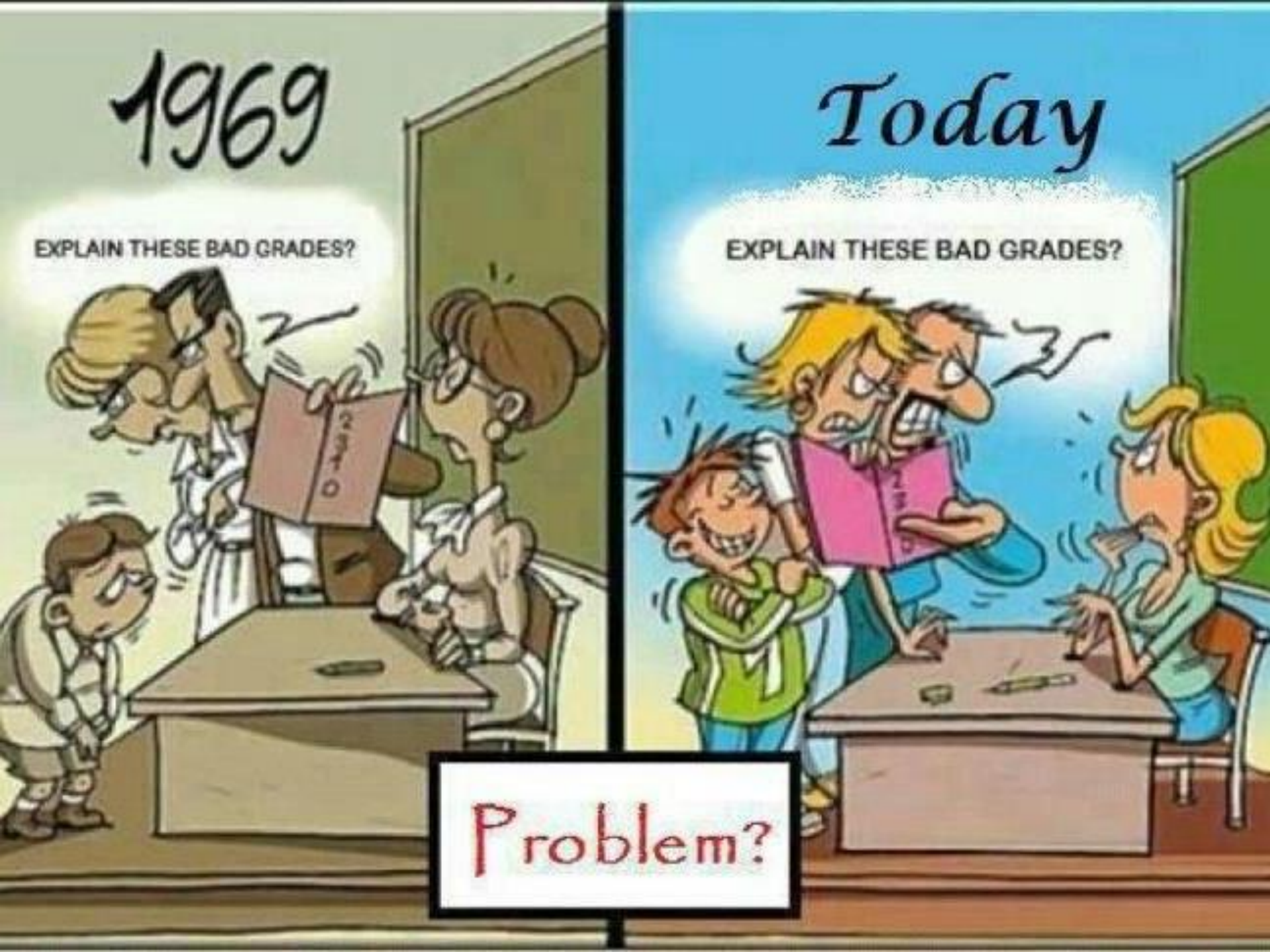
- "היעלמות" המשפחה המורחבת ← צמצום מקורות התמיכה
- "תרבות פסיכולוגית" הנוטה להאשים הורים ← בידוד ההורה
- שיעור גבוה של משפחות חד הוריות ← פגיעה בהתמודדות
- ייעוץ יתר ← איבוד האינסטינקט ההורי

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

כוחות השוחקים את הסמכות ההורית

- שחיקת יתר ← פגיעה ביכולת לשליטה עצמית
- שינוי טכנולוגיים ← צמצום יכולת ההשגחה ההורית
- הורה אינו מקור הידע כבעבר ← צמצום הרלוונטיות
- שינוי משמעותי בדפוס העבודה ← צמצום הנוכחות

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

1969
EXPLAIN THESE BAD GRADES?
Today
EXPLAIN THESE BAD GRADES?
Problem?

גורמים השוחקים את סמכות המורים

- מגוון לקויות וקשיי תלמידים בכיתה
- מגוף ידע למתווך של ידע (AI)
- זילות במעמד ותנאי העסקת המורה
- הכשרה חסרה בהתמודדות עם בעיות משמעת והתנהגות
- כמות גדולה של ילדים בכיתה
- ייחוס סמכות לאישיות: יש מורים שיש להם את זה ויש...
- מערכת המתגוננת מפני תביעות משפטיות

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

יחסי מורה-הורה: פעם והיום

- ממעמד רם והערכה לזילות והפחתת ערך
- ממוסד חינוכי הסגור בפני הורים להזמנה לעבודה משותפת
- מגיבוי הורים לחשדנות וערעור על הלגיטימיות
- ממתן כבוד לקריסת הכבוד לדמויות הסמכות (הורים ומורים)
- מאחריות התלמיד ללמידה לאחריות ההורה
- מתקשורת מילולית ופרונטלית לתקשורת כתובה ומידית

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

גישות שונות לחינוך

- טרם שנות השישים – "הסמכות של פעם"
- בשנות השישים והשבעים – התפתחות האידיאולוגיה המתירנית
- מתחילת שנות השמונים – קריסת הקונספציה
- סמכות אחרת?

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

הסמכות של פעם

- דיסטאנס, מרחק וחוסר נגישות
- חסין מביקורת
- כוחניות
- סמכות ניתנה מעצם מעמדו הפורמאלי
- התלמיד גורם להסלמה בשל חוצפתו
- צודק מתוקף היותו בעל הסמכות
- חפיפה מלאה בין סמכות לציות – אין אוטונומיה

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

האידאולוגיה המתירנית

- תמצית תפקיד ההורה והמורה במתן אהבה, תמיכה, הבנה ועידוד
- העמדה של גבול ודרישה חיצונית נחשבה למעוותת ופוגעת בהתפתחות הילד
- "סמכות" ו "סמכותי" הפכו מילות גנאי ויוחסו לרוב התחלואים בחיי הפרט והחברה
- אלימות ילדים יוחסה לרוב לאלימות הורים

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

קריסת התפיסה

- מחקרים הראו שילדים ונוער הגדלים בחינוך מתירני מאופיינים ברמות גבוהות במיוחד של דיכאון, חרדה, אלימות, נשירה ממסגרות
- ילדים ונערים אלו מאופיינים בתחושת מסוגלות ודימוי עצמי נמוכים במיוחד

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

סמכות משמעותית ועדכנית

- נוכחות במקום דיסטאנס או חברות - כעוגן
- שליטה עצמית ומניעת הסלמה במקום ורצון לשלוט על האחר
- השהיית תגובה במקום מידיות ודרישה לציות
- לגיטימציה על ידי תמיכה במקום הישענות על הסמכה
- לכידות במקום אחידות
- התמדה במקום עקביות
- מפעולה מענישה לפעולה מתקנת

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

תודה על ההקשבה

טל מימון, עו"ס קליני ילדים ונוער

www.Talmaimon.co.il

נייד: 054-2131108

contact@talmaimon.co.il

סמכות כנוכחות - הורות

- נוכחות על ידי התעניינות ודיאלוג מקדם
- נוכחות על ידי חוויות משותפות
- אמפתיה מווסתת במקום הזדהות נגררת

- למשל: התמודדות עם תסכולים, סיפוקים מיידיים, ויסות רגשי.

- כשהילד כספינה בים סוער הוא זקוק לעוגן ולא לעוד גל.

- התמקמות הורית נכונה מול למידה ותלמידאות

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

סמכות כנוכחות - הורות

- נוכחות על ידי שמירה על קשר עם גורמים הסובבים את הילד
- נוכחות על ידי העמדת דרישה מותאמת גיל ויכולת
- התמודדות עם אירועים מעוררי חרדה – שיח נכון והפחתת האקומודציה ההורית
- נוכחות פיזית – השגחה הורית

חזרה

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

הסלמה

הסלמת "קרב" מתבססת על מספר הנחות שגויות:

- יש להגיב לכל התגרות מצד הילד
- יש להגיב לכך באופן מידי
- יש רק שתי אפשרויות: הפסד או ניצחון
- הצלחתי לכפות רצוני? ניצחתי. אם לא אז הפסדתי
- מי שמדבר יותר ובקול רם יותר בזמן הקונפליקט ידו על העליונה

הסלמה גורמת בעיקר ל:

- שחיקה גדולה – זמן ואנרגיה הם שני משאבים חסרים
- הנצחת ההורה את עצמו כבלתי מסוגל
- הכנסת מימד תמידי של מאבק למערכת היחסים
- מודלינג לא מקדם עבור הילדים

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

מניעת הסלמה ושליטה עצמית

- פיתוח שליטה עצמית – שריר שניתן לחזק.
- אין ציפייה שהשליטה העצמית תהיה טוטאלית - אותנטיות
- אי אפשר לשלוט על המחשבות, רצונות והתנהגות של הילד – ההורה יכולה לשלוט רק על עצמו (במקרה הטוב)

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

מניעת הסלמה ושליטה עצמית

- מחקרים מצביעים על כך שפיתוח שליטה עצמית אצל ההורה הוא המנבא הטוב ביותר להתנהגות הילד.
- השליטה העצמית של ההורה היא אמצעי לשיתוף פעולה בין ההורה לילדיו.

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

תיעדוף - סלים

סל ירוק
הבלגה

התנהגויות שליליות שאני בוחר/ת להבליג עליהן לגמרי. הבחירה להבליג היא בחירה ניהולית מודעת ופרו אקטיבית

סל כתום
סימון בלבד

התנהגויות שדורשות סימון קצר, שקט ולא מתווכח (מבט, תנועה, מילה), בלי לעצור את רצף ההתנהלות

סל צהוב
התנהגויות משא ומתן

התנהגויות שדורשות עידוד, עיבוד, שיח, תיאום ציפיות או בירור

סל אדום
טיפול ברור
לא בהכרח מיידי

התנהגויות חוצות גבול, פוגעות או מערערות סמכות, שמחייבות התייחסות ברורה, לעיתים בסיוע גורם נוסף

תיעדוף - סלים

לצד השאלה

"מה הדבר הכי חמור?"

אני מעדיף גם לשאול

"איפה נכון לי להשקיע נוכחות,
ואיפה לא להיגרר?"

בחירת התנהגות בסל = אסטרטגיית תגובה

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

חזרה

השהיית תגובה

- תוצאותיה של הפסיכולוגיה ההתנהגותית
- להכות בברזל כשהוא קר...
- סימניה בספר

- לסמן על ידי מסר קצר וברור ולהימנע מדיאלוג
- להשהות את התגובה

חזרה

חושבים שאתם שלטתם בסיטואציה?

- מי בחר את הזמן?
- מי בחר את המקום?
- מי בחר את הקורבן?
- מי בחר את השפה?
- מי בקלות צפה את התוצאה של שימוש בשפה הזו?
- מי השתמש בשפה מלוכלכת כדי להשיג תוצאה?
- מי הסיט את השיעור מלמידה?
- מי השיג כוח ושליטה?
- מי יצא קשוח מול כולם?
- מי זה שלא מופתע עכשיו?

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

התמודדות עם חוצפה

- לסמן על ידי מסר ברור וקצר ולהשהות את התגובה
- להימנע מדיאלוג
- פתח פיך אך בלע לשונך.
- אל תעשה חצי מהעבודה עבור החוצפן

חזרה

רשת ותמיכה

- התמיכה חיונית כדי לבסס את הסמכות ולתת להורים לגיטימציה
- תמיכה מאפשרת לפעול ללא הסלמה וכוחנות
- תמיכה מרחיבה את יכולת ההשגחה
- תמיכה מגבירה את המחויבות לשליטה עצמית

חזרה

פעולות תיקון – שלבים
שלב 1 - ההזמנה

- עליך לדעת שההזמנה שלך לתיקון יכולה להתקבל או... לא להתקבל.
- המסר לנער הפוגע: כאשר אתה עושה נזק אתה יכול לתקן אותו.
- עונש לבדו יכול להוביל להתנגדות בעוד שמעשה תיקון יכול להוביל להפנמת ערכים.
- לפעולת תיקון יש את היכולת להחזיר את הנער הפוגע חזרה לקהילה

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

שלב 2 - בניית הרשת

במקום לחשוב מה עלי לעשות או ליפול למלכודת "לקחת אחריות", שאל את עצמך:

- איך "אני" יכול להיות "אנחנו"?
- מי יכול להצטרף אליי?
- מי הם האנשים שאני יכול לעבוד איתם בסביבת הנער?
- איך אני יכול לגייס אותם לעזור בתיקון הנזק?

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

שלב 3 - תכנון הפעולה

אם הנער מעוניין להצטרף לתיקון עזרו לו לבחור את אופן הפעולה אך זכרו:

- פעולת תיקון היא פעולה ולא רק אמירת "סליחה"...
- אתם תובילו את התהליך ולא הנער.
- המעשה לא חייב להיות קשור לאירוע התוקפני.
- אם הנער מסרב וגייסתם תמיכה זכרו: תהליך התכנון חשוב לפחות כמו המעשה עצמו – אתם בונים רשת פעילה (או "כפר מוסרי"...)

שלב 4 - ביצוע פעולת התיקון

- אם אפשר, בצעו את פעולת התיקון כאירוע פומבי.
- פעולת תיקון היא סוג של טקס.
- בושה קונסטרוקטיבית – ההבדל בין מבוכה להשפלה.

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

פעולות תיקון – סיכום עקרונות

- העברת מסר: המבוגרים לא עוברים לסדר היום
- כשפוגעים אפשר וצריך גם לתקן
- עונש מוטל מבחוץ והמבוגר "מוציא לפועל" בעוד פעולת תיקון המבוגר מעורב באופן מלא.
- ענישה לעיתים יוצרת התנגדות ולא מובילה להפנמת ערכים.
- פעולת תיקון מחזקת את תחושת השייכות
- לפעולת התיקון סיכוי לגעת במיתר חיובי בנפשו של הילד

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

פעולות תיקון – סיכום עקרונות

- דמויות הסמכות מקדמות את הערכים והנורמות שחשובים להם (גם אם לעיתים באופן חד צדדי).
- בושה קונסטרוקטיבית - ההבדל הגדול והחשוב בין מבוכה להשפלה.
- פומביות - ביסוס מוגנות בקרב שאר ילדי הבית בכך שלא מתייחסים רק ל"תוקפן" או "לקורבן"

חזרה

למידה ותלמידאות

- איזה מטען אני כהורה מביא איתי לנושא: מה זה לימודים בשבילי? מה זו הצלחה ומהו כישלון עבורי כאדם/כהורה?
- מה הן תכונות האישיות שלי כהורה: צורך בשליטה, יכולות וויסות במצבי תסכול, רמות חרדה. מה אני מפקיד אצל הילד ומה אני משדר לו?
- מה הן היכולות של הילד שלי? (יכולות קוגניטיביות /קישביות/ תפקודים ניהוליים) והאם יש חוסר הלימה בין הדרישות/ הציפיות של ההורה ובין היכולות של הילד?

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

למידה ותלמידאות

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

המעגל הראשון: אחריות הילד מול בית הספר

- "תלמידאות": למידה, ציוד, שיעורים, מבחנים, הגעה בזמן
- תוצאות טבעיות של איחור ושל אי הכנת שיעורי בית
- עזרה נכונה עם שיעורי הבית
- ההורים ממהרים להיכנס עם הילד למעגל הראשון

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

המעגל השני: נוכחות ומעורבות ההורה

מה זה אומר להיות במעגל השני?

- התעניינות אקטיבית: לקרוא את המסרים מהמורה (משו"ב, מחברת קשר), אחת לזמן מסוים מעבר על המחברות והספרים, ימי הורים

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

המעגל השני: נוכחות ומעורבות ההורה

- כשמתעורר קושי שהופך לדפוס עקבי – נדרש ליווי צמוד יותר: דוגמת ההתנהלות עם אי הכנת שיעורי הבית
- ככל שההורה לוקח יותר אחריות על המוטיבציה של הילד – לילד נשאר פחות מקום לקחת עליה אחריות בעצמו
- הימנעות מהליכה לבית הספר – כיצד מתנהלים?

חזרה

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

התמודדות עם אירועים מעוררי חרדה

הנחות יסוד בהתמודדות עם חרדה

- אין ילד שלא יודע – יש ילד שלא סיפרו לו
- ילדים הם התצפיתנים הטובים ביותר והפרשנים הגרועים ביותר
- בעיית החרדה אינה קיימת רק בנפשו של הילד – לסביבה ולאינטראקציות יש השפעה קריטית

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

הנחות יסוד בהתמודדות עם חרדה

- בעיית החרדה אצל ילדים (להבדיל ממבוגרים) כוללת באופן אינהרנטי גם את הוריו.
- טיפול פסיכולוגי בילד יכול להיות משמעותי להובלת שינוי אך בל נהפוך זאת למטרה בפני עצמה.
- הקולות הפנימיים של הילד מגוונים.

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

תפקיד ההורה: תמיכה

במקום דורשנות או גוננות טבעיים

- גוננות – ההורה לוקח על עצמו אחריות תפקודית במקום הילד (ההורה המגונן).

- דורשנות – דרישה לתפקוד ללא הכלת החרדה ויצירת תנאים נאותים לתפקוד (ההורה הדורש).

טל מימון
עו"ס קליני ילדים ונוער

תפקיד ההורה: תמיכה

במקום דורשנות או גוננות טבעיים

- תמיכה = הכרה בקשיים ובלגיטימיות החרדה תוך יצירת מצבים המאפשרים ליכולות התפקודיות של הילד לבוא לידי ביטוי.
  - עלינו לעזור להם בפרשנות בהתאם לגיל וליכולת
  - לא להבטיח הבטחות שלא ניתן לקיים ("אין בכלל ממה לפחד", לא ירו לכאן יותר טילים אף פעם", "זה בכלל לא מסוכן ולא קורה כלום").